

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till ny självstyrelselag för Åland

Remissorganets utlåtande

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) uttalar följande om utkastet till regeringens proposition:

1. Samarbetet mellan Valvira och Åland

Valvira och olika åländska myndigheter har haft omfattande samarbete både i olika registerprojekt och i många styr- och tillsynsfrågor som gäller Valviras olika substansfunktioner. Social- och hälsovård samt alkohol- och tobaksfrågor omfattas av Ålands självstyrelse (utom yrkesrättigheter för och tillsyn över yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården).

Riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen (31 § i den nuvarande självstyrelselagen, 53 § i lagförslaget). Utifrån paragrafen har Valvira med beaktande av gränserna för självstyrelsen styrt och rått åländska myndigheter på likadant sätt som myndigheter inom regionförvaltningen. I flera frågor, såsom frågor gällande register och behandling av klagomål, behövs det dock tydligare bestämmelser om fördelningen av behörigheten. Till exempel bör kostnads- och språkfrågorna mellan Åland och Valvira gällande olika register föreskrivas på ett tydligare sätt så att samarbetet med åländska myndigheter ska vara så effektivt som möjligt för landskapet. I nuläget används en betydande del av tjänstemännens arbetsinsatser emellertid till att utreda vilket som överhuvudtaget är juridiskt möjligt med tanke på olika behov.

2. Tobaksfrågor

I utkastet till regeringens proposition föreslås att lagtinget, enligt 27 § 1 mom. 18 punkten i självstyrelselagen, ska ha lagstiftningsbehörighet i fråga om tobaksvaror.

I artikel 2.4 i tobaksvarudirektivet avses med tobaksvaror endast produkter som innehåller tobaksväxt, och flera olika produktgrupper är utelämnade från produktkategorin. Utifrån motiveringen till enskilda bestämmelser verkar det dock som om syftet med propositionen inte är att ändra nuläget där landskapsstyrelsen har behörighet i fråga om både tobaksvaror och relaterade produkter, såsom elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Dessutom är det motiverat att precisera bestämmelsen efter funktion, eftersom enbart omnämmandet om tobaksvaror i bestämmelsen kan ge upphov till en tanke om huruvida lagstiftningsbehörigheten enbart innefattar lagstiftning om produkttegenskaper.

3. Alkoholfrågor

27 § 1 mom. 21 punkten i den föreslagna självstyrelselagen bör förtydligas så att det av punkten ska framgå att rikets lagstiftning, dvs. 7 § i alkohollagen (1102/2017) som tillämpas på fartyg i trafiken mellan riket och Åland, eller lagstiftningen om servering av alkoholdrycker på Åland har företräde. Formuleringen av punkten anger inte heller på ett tydligt sätt om Åland har både lagstiftningsbehörighet att bevilja serveringstillstånd och lagstiftningsbehörighet att reglera tillståndspliktig verksamhet.

4. Ärenden som gäller tillsynen över social- och hälsovården

Valvira behörighet omfattar klagomål om vård som getts i Fastlandsfinland, när det är fråga om misstänkt felbehandling som har lett till död eller en svår bestående skada. Övriga delar av klagomålen utreds av regionförvaltningsverket. Med stöd av självstyrelselagen för Åland omfattar landskapsregeringens behörighet avgörande av klagomål om behandling som getts inom hälso-, sjuk- eller socialvården på Åland samt tillsyn över åländska social- och hälsovårdsorganisationer. Med stöd av 18 § 12 punkten i självstyrelselagen har Valvira överfört ärenden där Valvira inte har behörighet till Ålands landskapsregering för behandling.

I praktiken har fördelningen av behörigheten mellan Valvira och Ålands landskapsregering ofta väckt frågor. Ärenden har överförts av bägge parterna. Enligt Valvira uppfattning har Åland tidvis ansett att landskapsregeringen inte har besatt tillräcklig sakkännedom för att kunna avgöra vissa ärenden som gäller klagomål om vård. Även när det gäller barnskyddet har landskapet i viss mån tagit kontakt. Eftersom lagstiftningen dock i detta avseende är tydligare, har kontakterna snarare innefattat situationsspecifik rådgivning och handledning än funderingar på om ärenden borde överföras till Valvira för behandling.

Valvira anser att lagstiftningsbehörigheten och därigenom även behörigheten i förvaltningsärenden som gäller hälso- och sjukvård tillhör Åland. Det innebär att Valvira inte har haft behörighet att behandla klagomål om vård när vården har getts på Åland, oberoende av om det har handlat om felbehandling som eventuellt lett till död eller en svår bestående skada. Valvira anser att landskapsregeringen inte kan överföra ärenden som omfattas av landskapsregeringens behörighet till riksmyndigheterna, trots att riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen (31 § i den nuvarande självstyrelselagen, 53 § i lagförslaget). Därför verkar det som om det finns ett behov att precisera fördelningen av behörigheten mellan olika myndigheter när det gäller tillsynen över hälso- och sjukvården. Undantag från detta är situationer där Valvira har gett polisen begärda utlåtanden i ärenden som rör rättsmedicinskt utredande av dödsorsak och som även handlat om vård som getts på Åland.

Valvira behörighet omfattar behandling av ärenden som rör tillsynen över yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, såväl i Fastlandsfinland som på Åland. Enligt 28 § 43 punkten i lagförslaget omfattar riksdagens lagstiftningsbehörighet på Åland bland annat yrkesrättigheterna för personer som arbetar inom hälso- och sjukvården. Punkten motsvarar 27 § 30 punkten i den nuvarande självstyrelselagen (behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården). Enligt lagförslaget omfattar ovannämnda yrkesrättigheter inte enbart beviljande av yrkesrättigheter utan även registrering av yrkesutbildade personer och tillsyn över yrkesutbildade personer samt påföljdssystemet. Beviljande, registrering och tillsyn över yrkesrättigheter utgör en oskiljaktig helhet som till exempel inom hälso- och sjukvården syftar till att garantera patientsäkerheten. Godkännande av yrkesrättigheter för personal inom socialvården, och därigenom även tillsyn, omfattas däremot även framöver av Ålands självstyrelse.

Henriksson Markus
Valvira

Lehtonen Niina
Valvira